

KULTÚRA

ROČNÍK XX. – č. 17

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

11. OKTÓBRA 2017

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Snímka: Teodor Križka

Stanovisko

Povedal som a poviem ešte stokrát
v slovenskej svojej gréčtine:
ozajstný básnik, pravdy aristokrat
nič nie je dlžen spodine.

A preto dobre má, že neposlúcha
úpravy strán a rozrušených hláv:
sloboda citu, mnohotvárnosť ducha
viac je mu ako číslo, ako dav.

Pravdu nech oznamujú moje žalmy
do posledného písmena.

Neslúžim. Nie som básnik *sociálny*,
za nechtom blato, mašľa červená.

Osmelujem sa neuznávať šedý
dialektický kameň mudrcov.
Širší je svet môj od podobnej vedy,
spev môj je pohľad presný ako kov.

Na mojej pravde byťky nepremení,
že spievam (ako v tmavej hore) sám,
ak treba, iba srdcom vyzbrojený
postavím sa i storočiam.

KAROL STRMEŇ

Kam sa človek pozrie, všade má diskusia utilitárny charakter. Jedni napádajú druhých, zväčša tí v opozícii tých, ktorí vládnu, hľadajú neoprávnené obohacovanie sa, až mám pocit, že sú spravodliví iba zo závidia. Načo si nasadzovať ružové okuliare, demokracia je založená na boji o moc a o peniaze, nie na ideáloch. Inak by sa minister kultúry nevzdal práva stimulovať národnú kultúru prerozdelením prostriedkov z našich daní. Nie, on hodil kosť tým, ktorí najviac štekajú, v nádeji, že sa budú ruvať

Rozmer

TEODOR KRIŽKA

medzi sebou a jeho stranickým kumpánom na chvíľu dajú pokoj. Nie je to inak ani v Rusku. Tam pre zmenu letecká spoločnosť nechala desaťtisíce turistov bez možnosti vrátiť sa z dovolenky na letiskách cudzích štátov a jej majiteľ po stanovisku pre médiá, ktoré - údajne z emočného rozpoloženia - čítal z papiera, na druhý deň zdúchol do zahraničia.

Po nás potopa, tak sa volá takýto paškvil demokracie, nielen v Rusku, ale aj u nás. Ako potom očakávať, že tí, ktorí si vďaka neskúsenosti národa prichmatli moc, budú ozaj v krízovej situácii horliť za národné záujmy?

Pred sto rokmi v Rusku zvrhli cára, zlikvidovali monarchiu. Kto iný ako slobodomurári na čele s Kerenským, veľmajstrom ruskej odnože Grand Orient, aby svojou neschopnosťou vládnuť priam odovzdali moc boľševickej bande teroristov. Príbeh, ktorý nasledoval, sčasti poznáme: fyzická likvidácia takmer každého, kto mal hlavu na pleciah a mohol odporovať hrdlorezom.

Slovensko je na tom o niečo lepšie. Ako-tak nás ešte drží kresťanský duch národa, ktorý nás dokázal vytrhnúť z masarykovskobenešovského zovretia, pretože sa našla generácia ľudí viery, ktorá vedela niest Andreja Hlinku priam na rukách k slovenskej nezávislosti. Naša nezávislosť nebola obrátená proti nikomu a chcem veriť, že ani nikdy proti nikomu sa neobrúti. Sme maličký národ, je nás dokopy toľko ako kúsok dakajého súčasného megapolisu. Máme zodpovednosť za seba. Nik iný na našu existenciu myslieť nebude, ani Rusi. Tí sa pozerajú na centrá moci, Prahu, Varšavu, Viedeň, Budapešť, Paríž, Washington či Londýn, na ten vari najviac, lebo odtiaľ im hrozí stáročia najväčšie nebezpečenstvo.

Do Londýna utekali všetci nepriatelia režimu, tam preživali, tam vstupovali do obskúrnych tajných spoločností, odtiaľ obdrení prichádzali do vlasti, aby sa ju pokúsili okupovať a podhodiť ako korisť cudzím.

Ale dejiny sú o niečom vznešenejšom ako moc a peniaze. Dejiny majú svoj metafyzický rozmer. Dejiny kráčajú v ústrety tým, ktorí veria v ich zmysel.

Dvakrát Vlado Gregor

V tomto jubilejnom roku 2017 v mnohých vzniká dojem, že sa akosi pozabudlo na to, čo znamená Kristus a čo by malo znamenať kresťanstvo.

Ide o to, že zmysel kresťanstva nie je ideologický, vedecký, ekonomický, ekologický, humanitárny a tak ďalej, ale existenčný a osobný, a to pre každého človeka osobitne a zvlášť. Pretože my nie sme abstraktná jednotka, ani ľudstvo a jeho organizácie nie sú abstraktné, imaginárne a virtuálne jednotky. Preto sa k nim musíme správať a chovať jedine a bez výnimky s úctou a rešpektom. Aj vtedy, keď sa nám zdajú deti, nechápaví a ináč neschopní, nemôžeme sa stavať do úlohy poučovateľa a neomylného lekára, mačovským a gádzovským spôsobom vyčítať iným ľuďom, akí sú a že vôbec sú, či ich nie je príliš veľa a či sa snažia o zdravý a humánny rozvoj a rozum.

retože, milí moji, Ježiš Kristus tu nezaložil ekonomickú, ekologickú, vedeckú a či ináč humanitnú organizáciu. On nám odhalil tajomstvo hodnoty a ceny človeka, hĺbku jeho pádu, ale aj možnosti polepšenia a pochopenia samého seba a aj ľudí naokolo.

Máme teda okružle výročie aj Luthera, aj boľševikov, aj slobodomurárov, aj fatimských detí, ktoré sa tohto roku aj oficiálne stali svätými. Je to pre nás znamenie, aby sme hlbšie, antropologickejšie a možno aj definitívne už konečne pochopili, čo znamená to, že máme byť ako deti a tiež to, čo je podstatou Kristových blahoslavenstiev, jeho náuky a nádeje. Pretože tí nefatimskí jubilanti propagujú samostatnosť, vášnivosť, cielenosť, funkčnosť, konkrétnu zameranosť na samých seba a na svoju schopnosť robiť zmeny a zásadné prevraty, ktoré sa im zdajú nevyhnutné a nanajvýš rozumné.

Je to rozpor, ba pravý opak oproti detskej jednoduchosti, dôvere, od-

danosti, poslušnosti a takmer absolútnej závislosti od svojho okolia a od Božieho riadenia a milosrdenstva. Ak naša a Kristova Cirkev nepôjde touto cestou, ak nebude dôverovať svojmu zakladateľovi a ak bude hľadať kompromisy s najrôznejšími herézami, odchýlkami a povedzme si, že aj deviáciami, ktoré hľadajú ľudskú a kvázi racionálnu samostatnosť, právo rozhodovať nielen o sebe, ale aj o druhých a o celom ľudstve, bez akejkoľvek úcty k tým malým a bezbranným, tak hľadáme vlastnú vôľu, sami chceme rozhodovať o tom, čo je dobro a zlo a ako kresťania a aj ako ich Cirkev sme skončili. Ak sa totiž už nemodlíme "buď vôľa tvoja", ale "buď naša vôľa a svojvôľa", tak podľa našich i novovaných prosieb aj dopadneme a budeme slúžiť nie Bohu, ale sebe a rôznym pukušiteľom, ktorí v nás prebývajú a provokujú nás k rôznym unáhlenostiam, revolúciám a iným hlúpostiam.

Všemohúci Bože, buď milosrdným k nám opovážlivým a hriešnym a priveď nás k jednému ovčincu a jednému pastierovi! Bez tvojej pomoci a našej pokory a poslušnosti to naozaj nedokážeme!

2

Aj ľudia, ktorí žijú sväto a ich úmysly sú len dobré, majú často pocit, že ostatní sú ich nepriatelia a chcú im zle. Niekedy si to len namýšľajú, občas je to aj reálny fakt.

Zlo je naozaj často nelogické a nepochopiteľné a prieči sa našej túžbe po dokonalosti, symetrii, zdvorilosti, uhladenosti a dobroprajnosti. Ako to, že máme takú túžbu po dobre, dokonalosti, po dobrom a milosrdnom Bohu a pritom sa na každom kroku potýname o reálne a nepochopiteľné zlé, hriešnosti a nedokonalosti? Už veľakrát som sa zamýšľal nad tým paradoxom nevykoreniteľnosti kúkoľfa, ktorý obmedzuje a ničí tú dobrú a chutnú pšenicu.

Základný problém novej existencie je to, že jej holý fakt si vyžaduje určitú nedokonalosť, asymetriu a konfrontáciu. Ide o to, či veríme tomu, že svet existuje z Božej vôle a či chápeme, že tieto nezavinené nevyhnutnosti sú jeho mocou napravitel'né. Boh iste môže vyžadovať od každého len toľko, koľko mu dal do vienka a môže pýtať úroky len z tých talentov, ktoré svojim stvoreniam poskytol. To je ten základný pocit opozície proti Bohu, nášho reptaia a ospravedlňovania sa pred ním. Ale toto všetko, ak to nie je myslené s cieľom škodiť a obmedzovať druhých a vlastné úmyselné zlo pripisovať Bohu, je tým našim Stvoriteľom a Skúmateľom tolerovateľné a odpustiteľné.

On pozýva všetkých na svoju hodinu, aj všelijaký ten podradný odpad, ktorý postretával na poľných cestách a podozrivých križovatkách, ale neznáša opovážlivosť, nevkus, pýchu, drzosť a zlomyseľnosť. Také vlastnosti sa netolerujú ani na ľudských oslavách a svadbách a takýchto urážajúcich a namyslených ľudí časom aj ľudské spoločenstvo ignoruje, prestáva si ich vážiť a číť, dokonca sa s nimi aj baviť, doslova ich vyhadzuje von.

Stretávame sa so všelijakými ľuďmi, ktorí sú voči sebe samým nekritickí a nebol by problém ich pourážať a vysmiať, ale láskavo a permanentne si uvedomujeme, že naša existencia, stretávanie sa a vzájomná pomoc by bez týchto negatívnych vlastností, nedokonalostí a neschopností neboli vôbec potrebné, užitočné, ba ani mysliteľné.

Buďme teda vďační Bohu za dar existencie a možnosť komunikácie a sebarealizácie a vzoprime sa diablovi, nepriateľovi, ktorý nás trápi a zožiera závisťou a nenávisťou, ktorá vychádza z nášho vnútra, ak do neho takéto čertovsky nereálne ambicióznosti, náročnosti a nevkusnosti dobrovoľne vpustíme.

Vo Francúzskej revolúcii je istá diabol'ská črta, ktorá ju odlišuje od všetkého, čo sme doposiaľ mohli vidieť a možno aj od všetkého, čo uvidíme v budúcnosti. Spomeňte si na verejné zhromaždenia, Robespierove verejné výpady proti kňazom, slávnotnú apostázu kléru, zneuctenie bohoslužobných predmetov a budov, inštaláciu bohyne rozumu a premnoho podobných nevidaných vecí, v ktorých o prvenstvo súťažili provincie a hlavné mesto. Všetko toto sa vymyká obvyklým hraniciam zločinu a ukazuje na svoj nepozemský pôvod. Aj teraz, keď už Revolúcia stratila mnoho zo svojej brutality a oplzlé excesy sa vytratili, jej princípy zostávajú. Vari zákonodarcovia (použijem tento pojem) neschválili doposiaľ v dejinách nejestvujúci zákon, že národ nebude podporovať žiadnu formu bohopycty?(1) Podľa všetkého sa už niektorí naši spoluobčania dostali do bodu, keď Božstvo otvorene a nepokryte nenávidia. Tento desuplný akt násilia však vôbec nebol nutný k tomu, aby aj to najväčšie ľudské tvorivé úsilie vyznelo naprázdno.

Už len samotné vynechanie Boha z niektorej ľudskej aktivity zvoláva na túto činnosť neodvolateľnú anathemu. Ktorákoľvek mysliteľná inštitúcia je, alebo založená na náboženskom koncepte, alebo je to len prechodný zjav. Inštitúcie sú natoľko silné a trvácne, nakoľko sú, takpovediac božské. Ľudský rozum a to, čo ignorantsky nazývajú filozofiu, nielen že nedokáže nahradiť tento náboženský fundament, ktorý takisto ignorantsky nazývajú poverčivosťou. Naopak, práve filozofia je rozhodujúcou ničivou silou. Človek sa nemôže podieľať na tvorení, pokiaľ nie je v súlade so Stvoriteľom. Sme šialenci, ak chceme v zrkadle vidieť obraz slnka a pritom ho natáčame ho zemi.

Tieto úvahy sú určené všetkým, veriacim i skeptikom. Nie je dôležité, či sa niekto náboženským ideám vysmieva, alebo ich číť, či pravé či falošné, napriek tomu formujú základy každej trvácnej ustanovizne. Rousseau, ktorého asi nikto neprekonal v umení klamanja samého seba, túto skutočnosť tiež vypozeroval, hoci z nej nevyvodil žiadny záver.

Hovorí že, „židovský zákon, ktorý stále existuje a zákon Izmaelových detí, ktorý desať storočí riadi správanie polovice sveta, svedčí o veľkosti mužov, ktorí ich sformovali ako šťastlivých uchvatiteľov moci ich vidí len pyšná filozofia, alebo stranická zaslepenosť.“ (2)

Stačilo len málo, aby namiesto nič nehovoriaceho blábolenia o „veľkom a mocnom géniovi, ktorý bdie nad trvalými inštitúciami“ (3), vyvodil z vecí logický dôsledok.

Ak uvažujeme o dejinami potvrdených skutočnostiach, tak pozorujeme refaz ľudských inštitúcií, od tých, ktoré uskutočnili veľké dejinné zvraty až najmenšie spoločenské organizácie, od svetovládnych impérií po odpustkové bratstvá, všetky mali božské základy a ľudská moc, kedykoľvek sa od týchto základov oddelila, dala vzniknúť len falošným a krátko trvajúcim dielam. Čo si potom myslieť o novej štruktúre Francúzska a moci, ktorá ju vytvo-

Kresba: Andrej Mišaneck

JOSEPH DE MAISTRE

Francúzska revolúcia a jej protináboženská povaha

riľa? Ja osobne nikdy neuverím v plodivú moc ničoty.

Bolo by zaujímavé preskúmať všetky európske inštitúcie, jednu po druhej, aby sme ukázali, ako sú všetky pokresťančené, ako náboženstvo všetko preniká, všetko oživuje a všetko udržuje. Ľudské vášne môžu znečistiť či zvrátiť jednoduché veci, ale ak je princíp božský, stačí to, aby dal veci podivuhodnú trvanlivosť. Medzi stovkami príkladov možno uviesť napríklad vojenskej rehoľnej rady. (4) Určite nie je prejavom neúcty, ak poviem, že pôvodný bohumilý cieľ už netvorí ťažisko ich práce. Napriek tomu, k nemalému údivu, stále jestvujú. Koľko povýšeneckých vtípkov už padlo na adresu jedinečného spojenia mnícha a vojaka? Lepšie by však bolo jasť nad skrytou mocou, ktorá zabezpečila týmto rádom tvárou v tvár najstrašnejším nepriateľom a najsmrteľnejším útokom trvácnosť a prežitie. Táto skrytá moc je meno, v ktorom boli tieto inštitúcie založené, pretože nič nie je, ak len nie je skrze Toho, ktorý je. Uprostred všeobecnej revolúcie, ktorej sme svedkami, sú priatelia poriadku mimoriadne znepokojení predovšetkým nedostatkami vo výchove. Často počujeme, že treba obnoviť jezuitský rád. Nespochybňujeme zásluhy tohto rádu, ale volaniu po jeho obnovení chýba hlbšia reflexia. Myslia snáď, že sv. Ignác je okamžite pripravený poslúžiť ich cieľu? Ak bol rád zničený, tak obnoviť ho možno skrze nejakého brata, ktorý by dostal rovnaké vnuknutie, aké rád vytvorilo, ale bez tohto vnuknutia to nedokážu ani všetci vládcovia sveta dokopy. (5)

Tento božský zákon je rovnako istý a hmatateľný, ako zákony pohybu. Vždy, keď sa človek, v rámci svojich schopností zjednotí so Stvoriteľom a v Božom mene založí alebo vybuduje nejakú ustanovizeň, bez ohľadu na jeho vlastné slabosti, neznalosť, biedu, slepotu, skrátka bez ohľadu na jeho absolútnu ľudskú neschopnosť, podiel'a sa nejakým spôsobom na Božej moci a stáva sa jej nástrojom. Jeho dielo potom mocou a trvácnosťou udivuje a ochromuje. Prosím pozorného čitateľa, aby sa rozhlíadal vokol a nájde množstvo príkladov dokazujúcich túto veľkú pravdu. Netreba ísť až k synovi Izmaela, Lykurgovi, Numovi či Mojžišovi, ktorých zákony boli skrz-naskrz náboženské. Ľudová slávnosť či vidiecka zábava postačí. V protestantských krajinách ešte stále vidieť rôzne slávnostné zhromaždenia a ľudové sviatky, ktoré už nemajú absolútne žiadne opodstatnenie, pretože pochádzajú z celkom zabudnutých a opustených katolíckych zvykov. Prítom tieto sviatky a oslavy nemajú nič spoločné s morálkou a pre ne samotné je nepodstatné či sú, alebo nie sú hoci aj vzdialene odvodené z náboženských ideí. Napriek tomu to

stačí aby ich to uchovalo a ani tri storočia ich nedokázali vymazať s pamäti.

Ale vy, páni zeme, králi, cisári, kniežatá, neporaziteľní dobyvatelia, skúste ľudí prinútiť, aby v ten a ten deň šli tam a tam a tancovali a veselili sa. Skúste dokázať to, čo dokázali najobyčajnejší misionári a nech vás aj po vašej smrti dve tisíc rokov poslúchajú generácie vašich poddaných. Každý rok sa na sviatok sv. Jána, sv. Martina, sv. Benedikta a iných ľudí schádzajú a oslavujú ich vrúcnou a pritom nevinnou horlivosťou. Náboženstvo posväčuje ich radosť a radosť okrásľuje náboženstvo. Keď odchádzajú, tešia sa na rovnakú oslavu o ďalší rok a dátum sa im pevne vryva do pamäti. (6)

A teraz to porovnajme s vládcami Francúzska, ktorí venovali toľko úsilia a moci tejto bezprecedentnej revolúcii a pritom jej nedokážu usporiadať ani jednoduchú oslavu. Rozhadzujú peniaze, na pomoc si zavolali premnohých umelcov a občania zostali doma a smiali sa z organizátorov tej frašky. Vypočujte si opis ich vlastnej bezmocnosti, pamätne slová prednesené zástupcami národa na zasadaní konventu v januári 1796: (7) „Čo je to! Muži, vzdialení našim zvykom a našim spôsobom dokázali zaviesť smiešne sviatky neznámych udalostí a ku počte individuí, ktorých samotná existencia je otázna. Ba čo! Dokázali zaistiť prisun nesmiernych prostriedkov na hlúpe každodenné opakovanie bezvýznamných a často absurdných ceremónii. A muži, ktorí zvrhli Bastilu a trón, ktorí dobyli Európu nedokážu zaviesť národný sviatok na pamiatku veľkých udalostí, ktorý by učinil revolúciu nesmrteľnou.“

Šialenstvo! Hlbina ľudskej slabosti! Zákonodarcia, uvažujte o tomto veľkom priznaní, ktoré vám ukazuje kto ste, a čo zmôžete. Čo viac potrebujete, aby ste mohli posúdiť Francúzsky systém. Ak nevidíte jeho ničomnosť, potom už nič na svete nie je isté. Som o tejto pravde, ktorú tu bránim tak hlboko presvedčený, že keď uvažujem o všeobecnom úpadku morálnych princípov, o svároch, o trasúcich sa bezchrbtých monarchiách, o nesmiernosti našich potrieb a nedostatočnosti našich prostriedkov, zdá sa mi, že pravá filozofia si musí vybrať: alebo musí prísť nejaké nové náboženstvo, alebo sa kresťanstvo obnoví nejakým mimoriadnym spôsobom. Musíte si vybrať, podľa toho, ako sa postavili ku kresťanskej pravde. Tento záver rozhorčene odmietajú zaslepenci, ktorí veria iba tomu, čo vidia. Kto v staroveku predvídal kresťanstvo? A aký úspech mu mohol v počiatku veštiť človek, ktorý ho nepoznal? Ako teda môžeme vedieť, že už neodštartovala veľká morálna revolúcia? Ani Plinius netušil, ako

vidíme v jeho listoch, zrozeniu akého obra je svedkom. (8)

V tomto bode ma naplnia množstvo najroznejších myšlienok a úvah. Súčasná generácia je svedkom najväčšieho divadla, aké videli ľudské oči. Je to boj na život a na smrť medzi kresťanstvom a filozofizmom. (9) Nepriatelia sa vzájomne zovreli v smrteľnom objatí a svet sa prizerá. A ako hovorí Homér, otec bohov a ľudí drží váhy a váži ľudské záležitosti. Jedna z misiiek váh, čoskoro klesne. Pre človeka plného predsudkov a najmä, ak mu srdce presvedčilo rozum, neznamenajú tieto udalosti nič. Postavíac sa neodvolateľne na jednu, alebo druhú stranu, ignoruje dôkazy i argumenty. Ale mužom dobre viery, ktorí snáď pochybujú, alebo neprijímajú moje presvedčenie, rozptýli všetky pochybnosti úžasný príklad kresťanstva. Osemnásť storočí vládlo väčšine, a to osvietenejšej väčšine, sveta. Toto náboženstvo je staršie ako starovek, pretože je skrze svojho Zakladateľa spojené s nadprirodzeným rádom vecí, s archetypálnym náboženstvom, ktoré existovalo na počiatku. Jedno bez druhého nemôže byť pravdivé. Čo jedno sľubuje, iné uskutočňuje a tak sa kresťanstvo rozpína od súčasnosti naspäť, až ku stvoreniu sveta. „Bolo zrodené v deň, keď boli zrodené dni.“ (10) Jeho trvanie je unikátne a žiadna inštitúcia sa mu nemôže rovnať. Porovnávať ho s inými náboženstvami je nezmysel, pretože jeho povaha vylučuje akúkoľvek podobnosť. Nebudem tu uvádzať všetky jeho odlišnosti, stačí jedna. Kto nám môže ukázať iné náboženstvo, ktoré samo založené na zázrakoch zjaveno nepochopiteľné dogmy, ktoré vyznáva väčšina sveta a počas stáročí ich vždy bránili tí najväčší muži svojej éry, od Origena (11) po Pascala a úspešne odrážali nikdy neutíchajúcu horúčkovitú snahu nepriateľských sektárov od Celsa (12) po Condorceta?

Keď uvažujeme o tejto inštitúcii, najprirodzenejšie a najpravdepodobnejšie vysvetlenie je, že má božský pôvod! Ak je to len ľudský výtvor, tak niet spôsob akým vysvetliť jeho úspech. Bez zázraku potrebujete viac zázrakov!

Niektorí hovoria, že národy si splietli meď z zlatom. Dobré. Ale nebola táto meď skúmaná a tavená osemnástimi storočiami chemických pokusov? Úspešne? Newton veril vo Vtlenie, Platón v záračné Bakchovo zrodienie neveril ani zamak. Kresťanstvo kázali nevzdelanci a uverili mu učenci a to je niečo absolútne jedinečné. Prežilo každú skúšku. Hovorí, že perzekúcie rozduchali oheň fanatickej oddanosti. Nuž dobre, Dioklecian teda kresťanstvu prenasledovaním pomohol, ale Konštantín ho potom udelením slobody musel udusiť – ale to sa

nestalo. Prežilo všetko. Mier, vojnu, šibenicu, triumf, meč, pokušenie, pýchu, pokoru, blahobyť, temnotu i jasný deň storočí od Leva X. po Ľudovíta XIV. Všemocný cisár, pán väčšiny známeho sveta použil proti nemu všetku svoju moc a prostriedky. (13) Nevynechal nič, len aby znova privedol k životu staré poverby, šikovne premiešané so vtedy módnym platónskymi ideami. Skryl hnev, ktorý ho hnal, pod maskou čistej tolerancie a využil proti konkurenčnému kultu zbraň, ktorej by žiadna ľudská inštitúcia neodolala. Oslabil, vystavil výsmechu a pohrdaniu kňazstvo a zbavil ho každej ľudskej posily a útechy. Hanobenie, intrigy, nespravodlivosť, útlak, posmech, násilie a úskoky boli márne. Galilejčan nad Juliánom filozofom zvíťazil

V našej dobe sa tento pokus opakuje za priaznivejších podmienok. K rozhodujúcej porážke kresťanstva nechýba ani to najmenšie. Vy, ktorí ste sa z histórie ešte nepoučili, dávajte dobrý pozor! Hovoríte, že žezlo podopieralo tiaru. Nuž, žezlo na javisku sveta už nič neznamená, bolo polámané a odhodené. Hovoríte, že bohatý a mocný klérus donútil ľudí prijať dogmy, ktoré si sám vymyslel. Neverím, že by klérus mal moc donútiť niekoho veriť, ale dobre. Dnes ale už niet kňazov. Boli vyhnaní, povrazení a eliminovaní. Boli olúpení a tí čo unikli gilotine, šibenicu, meču, guľke, utopeniu alebo deportácii, dnes žijú z almužien, ktoré kedysi sami rozdávali. Bojíte sa sily zvyku, moci autority a kúzlú predstavivosti. Nič z toho už nezostalo. Už nie sú žiadne zvyky, žiadni páni, každý muž je pánom svojej vlastnej mysle. Filozofia rozožrala cement, ktorý zjednocoval národ a niet už žiadnych morálnych pút. Občianska moc, so všetkou svojou energiou a všemožne podporujúc nepriateľov kresťanstva zničila starý systém. Všetko, čo si možno predstaviť, bolo zatiahnuté do vojny proti starému národnému náboženstvu. Všetko toto úsilie je odmeňované potleskom a výsadami a snaha kresťanstvo brániť je klasifikovaná ako zločin. Niet dôvodu obávať sa lákadiel vizuálneho potešenia, ktoré snáď číhajú v pompezkých obradoch. Po siedmich rokoch zosmiešňovania už nemajú nad ľuďmi žiadnu moc. Kostoly sú pozatvárané a otvárajú ich len kvôli zúrivým hádkam a opileckým zábavám nespútaného obyvateľstva. Oltáre sú porozbývané, po uliciach vodia špinavé zvieratá vyobliekané do biskupských ornátov, kalichy sa užívajú k odporným orgiám a na oltároch, ktoré stará viera ozdobil cherubínmi, tancujú nahé prostitútky. Filozofizmus sa už nemá na čo sťažovať, všetko je na jeho strane a proti jeho nepriateľovi bolo vykonané maximum. Jeho víťazným gestom

nebude Caesarovo veni, vidi vici, ale to, že si sadne na zvrhnutý kríž. Či sa kresťanstvo z tohto strašného súženia niekedy vynorí, čistejšie a silnejšie, či kresťanský Herkules zdvihne syna zeme a vo vzduchu ho rozdrví silu svojich rúk, patuit Deus (14).

Francúzi, pripravte cestu kresťanskému kráľovi, privedte ho na jeho starobyľý trón, zdvihnite jeho zástavu a od pólu k pólu nech znie jeho víťazné heslo:

CHRITUS VINCIT,
CHRISTUS REGNAT,
CHRISTUS IMPERAT!

POZNÁMKY:

- Dekrét z 29. 9. 1795
- Spoločenská zmluva, kn II. kap. VII
- Tamže
- Keď Maistre písal tieto riadky posledný z veľkých križiackych rádov, johaniti ešte jestvoval.
- Pôvodný rukopis pokračoval asi takto: Čím detailnejšie človek tieto veci skúma, tým viac je presvedčený, že budova spoločnosti spočíva výhradne na kríži a to, čo nás chráni pred všeobecným povstaním je, že rôzne vlády v tejto časti sveta, možno inštinktívne, možno habituálne pokračujú v zachovávaní tohto náboženského usporiadania. Vo Francúzsku sa vďaka hriechnemu bláznovstvu vlády všeobecne rozšírila bezbožnosť a indiferentizmus, čoho dôsledky môžeme dnes pozorovať.

Keď výchova prestane byť náboženskou, niet viac národnej výchovy. Stále budeme vychovávať matematikov, či fyzikov, ale nie mužov. Správny vzdelávací systém nevytvorí skutočného verejného ducha, ak nie je náboženský. Náboženstvo nás obklopuje zo všetkých strán. Všetko k nám hovorí náboženskou rečou. Jeho črty sú otlačené na našich vlajkách, vyrazené na našich minciach, medailách, vytesané v ozdobách našich budov a pomníkov. Oživuje, udržíava, zvečňuje a preniká naše zákony. Posväčuje naše zvyky, predsedá našim zmluvám. Sformovalo veľkú európsku rodinu. Jeho mierne zákony schladili našu zúrivosť a pomohli zjednotiť rôzne povahy. Od Petrohradu po Madrid ľudia uzatvárajú dohody v mene Svätej a nerozdzielnej Trojice. Je to meno veľkej rodiny a dôkaz spoločného príbuzenstva. Odporná ruka revolučného génia túto svätú formulu zničila.

6. Obmedzte tieto verejné predstavenia pre pobavenie davu na spev a inštrumentálne recitály, aby zneli na oslavu bohov. Cicero, *De Legibus*

7. Maistre uvádza nesprávny dátum. Udalosť sa stala v roku 1795.

8. Plinius Mladší bol Trajánom menovaný za guvernéra Bithýnie a listom žiadal cisára o radu, ako postupovať proti kresťanom.

9. Maistre používa slovo filozofizmus na označenie filozofie filozofov.

10. Maistre použil rovnaký výrok v memoároch o Slobodomurárstve, z roku 1782

11. Origenés je cirkevný otec z tretieho storočia, ktorého brilantné, hoci miestami heterodoxné knihy Maistre veľmi obdivoval

12. Celsus je platonik druhého storočia oslavovaný za výpady proti kresťanstvu

13. Odkaz na Juliána Odpadlíka, ktorého vychovali ako kresťana, ale ktorý sa ako cisár pokúsil obnoviť po-hanstvo.

14. Len Boh vie

Preložil Jozef Duháček
Prevzaté z internetovej stránky
Diela svätého Jozefa

Koncom októbra a v prvých dňoch novembra pred 70 rokmi Slovensko prekonávalo miniatúrnu vládnú krízu, ktorú vyvolali komunistickí členovia Zboru povereníkov. Jej cieľom bolo ďalšie oslabenie Demokratickej strany, ktorú bolo treba v rámci triedneho boja vyradiť z verejného života, lebo vyšla víťazne z volieb a tým údajne ohrozila stabilitu a bezpečnosť ľudovodemokratickej republiky. Národnom zavrhnutá komunistická strana odmietla prijať volebnú porážku a hneď po voľbách zahájila ofenzívu proti Demokratickej strane. Spôsobmi, ktoré boli nedemokratické, bezohľadné a nemorálne sa jej podarilo vytlačiť Demokratickú stranu z tých pozícií moci, ktoré ešte mala, alebo sa nazdávala, že má.

Socialistická historiografia označovala túto politickú krízu za generálnu skúšku na „víťazný Február 1948“, násilný protidemokratický puč vykladala ako triumf pokrokových síl nad temnou reakciou. Je pravdepodobné, že títo, len donedávna hrdí marxistickí historici, redaktori a korešpondenti Pravdy, Práce, Nového slova a iných socialistických periodík, alebo ich mladší odchovanci, nám pripomenú toto výročie a vykreslia ho v svojej postmarxistickej interpretácii. Nie tak, ako sa udalosti odohrali, ale tak, ako to vyhovuje súčasnej politickej korektnosti, kde história je opäť slúžkou ideológie.

V nasledujúcich riadkoch sa v predstihu podáva krátky prehľad týchto boľavých udalostí v odmytologizovanej verzii, t. j. wie es eigentlich gewesen ist – ako tomu skutočne bolo.

* * *

V máji 1946 sa konali na Slovensku všeobecné voľby, v ktorých komunisti utrpeli nečakanú porážku. Z volieb víťazne vyšla Demokratická strana, ktorá predvolebnou dohodou s predstaviteľmi slovenských katolíkov (tzv. Aprílová dohoda) dostala širokú ľudovú podporu a získala 62 % hlasov. Ale komunisti odmietali prijať rozhodnutie masy, ktoré nevyhovovalo ich cieľom a záujmom. Pomocou českých súdruhov a za tichého súhlasu českých nekomunistických politických strán, zahájili triedny boj proti Demokratickej väčšine. Najprv znemožnili víťazným ľudovodemokratickým partnerom v Národnom fronte uskutočniť sľuby a záväzky, ktorými pritiahli na svoju stranu slovenské voličstvo a keď ich priviedli do stavu bezmocnosti, prikrčili k procesu vytlačenia predstaviteľov a nominantov Demokratickej strany z verejnej správy a z verejného života vôbec.

Osvedčenou politickou taktikou v tomto likvidačnom úsilí boli pravidelné a senzáčne odhaľovania „protištatných sprisahání... úkladov proti republike“ a podobné previnenia proti ľudovodemokratickému zriadeniu. Spočiatku obeťami takýchto odhalení boli iba jednotlivci katolíckeho náboženstva a protikomunistického zmýšľania. Od roku 1947 sa však medzi nimi začali objavovať už aj osoby evanjelického náboženstva a niekdajší predstavitelia odboja proti Slovenskej republike. V októbri 1947 bol zatknutý podpredseda vlády Ján Ursíny. Oslabená Demokratická strana sa pokorne vzdala svojho popredného politika a v snahe získať sympatie českých občianskych strán, nahradila ho centralisticky orientovaným Štefanom Kočvarom. Ale ani

toto ústretové gesto nepomohlo. V Prahe naďalej platilo, čo vyhlásil predseda vlády Klement Gottwald, že „Slovensko je najslabším článkom republiky“.

V ťažení proti Demokratickej strane slovenskí komunisti sa mohli vždy spoľahnúť na aktívnu alebo pasívnu podporu nielen všetkých českých politických strán a českej

FRANTIŠEK VNUK

verejnosti, ale aj na priamu pomoc slovenských „nadstranických masových organizácií“ ako boli odborové, odbojové organizácie (Zväz slovenských partizánov, SVOJPOV), mládežnícke organizácie (ZSM), Jednotný zväz slovenských roľníkov atď. Sústredený nápor všetkých týchto odporcov úplne podlomil morálku vedenia Demokratickej strany, ktoré v snahe zachrániť svoje mocenské pozície, robilo jeden ústupok za druhým. Britský konzul J. A. Grant v svojej správe do Londýna z 15. októbra 1947 referoval o nich ako o „spľasnom stáde oviec, v pasívnej rezignácii očakávajúcich ďalší útok vlkov.“

Na útok nebolo treba dlho čakať. Prišiel v októbri 1947. Plán útoku bol vypracovaný v Prahe a dňa 10. októbra prišiel s ním do Bratislavy Viliam Široký. Dal zvolat' zasadnutie predsedníctva ÚV KSS a tam oboznámil s jeho obsahom slovenských súdruhov. Po jeho referáte predsedníctvo prijalo rozhodnutie rozpútať kampaň, ktorej cieľom bude: „...pozmeniť celú štruktúru Slovenska, t. j. zloženie Zboru povereníkov a iných orgánov politickej moci.“ Inými slovami – mocenský puč.

Akcia sa hneď dala do pohybu. Pod heslom „pokračujúcej očisty Slovenska od zradcov a kolaborantov“ odbojové zložky – povestné prevodové páky Komunistickej strany – rozpútať divokú kampaň namierenú proti vedúcim nekomunistickým pracovníkom v štátnej správe a vo verejnom živote. Ku koncu októbra sa k nim pridali odborári, ďalšia prevodová páka strany. Dňa 30. októbra sa konal zjazd zamestnaneckých a závodných rád. Zjazd vydal deklaráciu, v ktorej sa žiada okamžitá rekonštrukcia Zboru povereníkov: „Žiadame, aby bol bezodkladne zvolaný Slovenský národný front za účasti predstaviteľov jednotného Revolučného odborového hnutia, odbojových zložiek a Jednotného zväzu slovenských roľníkov. Národný front nech prerokuje otázku zostavenia nového Zboru povereníkov.“

Akoby na povel predseda Zboru povereníkov Dr. G. Husák hneď na druhý deň (31. októbra 1947) začal uvádzať deklaráciu odborárov do praxe. Predseda Zboru pove-

reníkov (G. Husák) a štyria komunistickí povereníci (L. Novomeský, J. Šoltész, J. Púll a K. Bezek) a spolu s nimi aj „nestraníci“ gen. M. Ferjenčík z ničoho nič „spontánne a jednomyseľne“ zložili svoje funkcie. Dr. Husák z toho vyvodil takéto následky: „Nakoľko po odstúpení šiestich členov Zboru povereníkov je Zbor povereníkov práce

chodom: Strana slobody a Strana práce boli mikrostrany, ktoré vo voľbách dostali podporu 3,7 a 3,1% hlasov a podľa terajšieho volebného zákona by neboli mohli mať ani len poslanca v parlamente). Po prijatí takýchto podmienok komunisti už nenástojili na ich ďalšej požiadavke, totiž, aby v Slovenskej národnej rade a v Zbore povereníkov mali svojich

Na Slovensku sa uchvátenie moci komunistickou stranou odohralo jednoduchým administratívnym zákrokom predsedu zrekonštruovaného Zboru povereníkov. Na poludnie 21. februára 1948 Dr. Gustáv Husák poslal všetkým demokratickým povereníkom list, ktorom im pripomína, že „Zbor povereníkov podľa právneho a politického stavu vykonáva väčšiu

Kríza v Zbore povereníkov na jeseň 1947

neschopný, podľa všetkých parlamentných zvyklostí považujem toto odstúpenie za demisiu celého Zboru povereníkov.“

Nebol to však postup „podľa všetkých parlamentných zvyklostí“, ale iba komunistický pokus o politické vydieranie. V prvom rade Dr. Husák po rezignovaní z funkcie nemal už nijakú autoritu dirigovať konanie Zboru povereníkov, z ktorého demonštratívne odišiel. Po druhé: Demokratická strana, ktorá mala v 15-člennom Zbore povereníkov absolútnu (60-percentnú) väčšinu, mala demisiu komunistických povereníkov prijať a požiadať podpredsedu Zboru povereníkov R. Fraštackého, aby vedením uprázdnených povereníctiev poveril nových ľudí. Takto doplnený Zbor povereníkov mohol ako práceschopný fungovať ďalej. I keď je pravdepodobné, že Praha by s takýmto krokom nebola súhlasila, bolo by to výrečné gesto sebavedomých a zodpovedných ľudí, ktorí majú odvahu vzoprieť násiliu a vydieraniu.

V radoch Demokratickej strany nebolo však odvahy takému konaniu. Vyjadřili síce svoju nespokojnosť a vyslovili aj nejaké námietky, ale nekonalí rázne a sebavedome. Takto sa potom komunistom podarilo urobiť z rezignácie vlastných povereníkov politickú krízu a riešiť ju podľa vlastného receptu.

Keďže sa sporné stránky nevedeli dohodnúť, demokrati prijali komunistický návrh, aby arbitrom sporu bol predseda pražskej vlády Klement Gottwald. Zaujatejšieho rozhodcu si už ozaj nebolo možno vymyslieť; veď Gottwald bol autorom tohto zákeřného útoku na Demokratickú stranu a teda spolupôvodcom súčasnej politickej krízy. Nuž a Gottwald potom vyriešil krízu, ako sa dalo očakávať. Nadišiel Demokratickej strane podmienky, ktoré boli nanajvýš ponižujúce: (1) verejne vyhlásiť Aprílovú dohodu s katolíckmi za neplatnú, (2) prepustiť tri miesta v Zbore povereníkov kandidátom Strany slobody, Strany práce a nestraníckemu odborníkovi, (3) prenechať predsedníctvo Zboru povereníkov zástupcovi Komunistickej strany Slovenska a (4) doplniť Tretiu pražskú dohodu ďalšími ústupkami, ktoré mali posilniť autoritu pražskej vlády na Slovensku. (Len mimo-

zástupcov aj predstavitelia pokrokových záujmových organizácií ako partizáni, odborári a pod.

Dňa 18. novembra 1947 bola vládna kríza na Slovensku oficiálne vyriešená. Národný front schválil nový Zbor povereníkov, v ktorom počet zástupcov Demokratickej strany klesol z deviatich na šiestich (t. j. zo 60-percentnej väčšiny na 40-percentnú menšinu). Pritom komunisti diktovali demokratom, kto môže byť povereníkom a kto ním nesmie byť.

Tak sa stalo, že v novom Zbore povereníkov Demokratická strana mala podpredsedu (M. Polák) a päť povereníkov: J. Styk, M. Josko, J. Lukačovič, M. Kvetko a I. Štefánik. Z nich dvaja (Polák a Lukačovič) boli už jednou nohou v komunistickom tábore. Svoje povereniecké miesta stratili štyri obeť komunistickej svojvôle: Kornel Filo, Emanuel Böhm, Rudolf Fraštacký a Samuel Belluš. Pozície Komunistickej strany sa navonok nezmenili: Dr. Husák, štyria komunistickí povereníci a ich spolupútnik generál. Ferjenčík si podržali svoje pôvodné funkcie. Strana slobody dostala poverenieckú pôšť (Pavol Blaho), Strana práce povereniecké zdravotníctva (Ján Bečko) a povereníkom spravodlivosti sa stal nestraníci Andrej Búza/Búza.

Dá sa povedať, že slovenskí komunisti – s pomocou českých súdruhov a za pasívneho postoja českých občianskych strán – si vydobyli svoj „víťazný február“ už v novembri 1947. Takto to napísal to s cynickou úprimnosťou socialistický historik Lubomír Lipták: „Politická kríza v jeseni 1947 bola akousi generálnou skúškou na Február, previerkou, že v danej chvíli v Československu neplatí ako rozhodujúci činiteľ iba pomer hlasov a sil vnútri vlády, ale že sa tu sformovali mohutné revolučné masové organizácie, ktoré spolu s časťami štátneho aparátu, ovládanými komunistickou stranou, môžu sa stať rozhodujúcou a usmerňujúcou silou vývoja“ (Lubomír Lipták, Slovensko v 20. storočí, Bratislava 1968, s. 281).

Bohužiaľ, v zmysle zvrátenej boľševickej logiky mal pravdu. Vo februári 1948 v Bratislave nebolo treba robiť generálne štrajky, parády a demonštrácie, nebolo treba strašiť pochodom robotníckych milícií.

časť svojej právomoci ako výkonný orgán vlády a ministrov, jednoducho ako právomoc, ktorá prislúcha vláde a je Zborom povereníkov iba vykonávaná. Logický záver z vystúpenia zástupcov DS z vlády je ten, že zástupcovia tej istej strany nemôžu vykonávať vládou delegovanú právomoc v Zbore povereníkov. Preto demisiu členov vlády za Demokratickú stranu treba považovať i za demisiu zástupcov Demokratickej strany v Zbore povereníkov. Prosím Vás, aby ste toto moje stanovisko vzali na vedomie.“

Veru divná argumentácia! Husák sa neodvoláva na nijaký platný zákon alebo ústavný precedens, ale iba na závislosť povereníkov na ministrovi a vláde. Ale aj tu je jeho „logický záver“ čudný; ak povereníci sú závislí od ministrov, potom by logicky vyplývalo, aby rezignovali predovšetkým povereníci tých rezortov, ktoré spravovali odstupujúci ministri. Teda keď rezignoval minister školstva Stránský, mal rezignovať aj povereníci školstva, komunistička Novomeský, keď rezignoval minister dopravy Pietor, mal rezignovať aj povereníci dopravy, komunistička Bezek.

Ale v tom čase sa komunisti už riadili dialektickou logikou svojich českých a moskovských majstrov, podľa ktorej „pomer hlasov a sil vnútri vlády“ – ako nás upozorňuje E. Lipták – prestal byť „rozhodujúcim činiteľom“. Vidinou neodvratného víťazstva opojený Dr. G. Husák ani nečakal na odpoveď a do povereníctiev, ktoré spravovali demokratickí povereníci, nastúpili noví ľudia. Prepustení povereníci nemali prístup do svojich kancelárií a nemohli si odniesť ani súkromné písomnosti. Predseda SNR Dr. J. Lettrich ešte stihol zvolat' mimoriadne zasadanie predsedníctva SNR na 23. február 1948, ale to bola veľmi jednostranná záležitosť, pretože komunistickí členovia na zasadanie neprišli. Zasadanie vyhlásilo opatrenie Dr. Husáka za „úkladný počín proti platnému ústavnému a právnomu poriadku ČSR“, ale to na situácii nič nezmenilo.

Takto hladko a bez viditeľného vonkajšieho prejavu odporu prešlo ľudovodemokratické Česko-Slovensko do tábora satelitných štátov Sovietskeho zväzu...

„Blahoslavený človek, ktorý slyší ma
a bdie u dvier mojich – deň čo deň!
(Prisl. 8,34)“

Rozsudkom najvyššieho súdu v Brne bol som odsúdený na dva mesiace štátnej väznice. Cesta, ktorú som prekonal od 12. júna 1921, dňa to inkriminovanej reči povedanej na župnom zlete Orla v Bánovciach, po 23. júla 1923, v ktorý deň som vymeraný trest v sedriálnej väznici v Trenčíne nastúpil a ďalej ešte až do 23. augusta 1923, v ktorý deň som bol neočakávaným spôsobom z väzby prepustený, je mnohonásobným obrazom cesty života nielen kňazského, ale vôbec života za cnosťou sa snažiaceho. Cesta je stálou Scyllou a Charybdou hraničená a vystavená stálym tým útokom, s ktorými cnosť a snaživosť po pevnom charaktere zápasit' musí. Nebezpečenstvá vnútorné a zovňajšie priepasti cnosti jednak neprajné, či sa už otvárajú v hĺbke uponíženia, hanby a zúfalstva alebo sa vyskytujú v predlíčení glorioly mučeníctva, slávy a ctibažnosti, skúšky prosperárstva a nezištnosti tak často a tak dôrazne zo dňa na deň predkladané, neboli ničím iným, iba nebezpečenstvami a skúškami, ktoré snaživosti za cnosťou každému v ceste stavajú, iba snád' len s tým rozdielom, že obyčajne sa nebezpečenstvá tiež tak neoceňujú a k srdcu sa tak nepripúšťajú, ponevác ani na človeka s takou veľkou silou nedorážajú. No cesta táto medzi tak neobyčajnými okolnosťami prekonaná vzbudila vo mne povďačnosť za silu, ktorou som sa snažil udržať z seba duševnú rovnováhu, tým zdrojom, z ktorého som si silu tú nielen dávnejšie pred touto cestou, ale i počas cesty čerpal. Jedným takýmto zdrojom bolo rozjímanie, a preto na znak povďačnosti svojej umienil som si tam vo väznici rozjímaniu postaviť pomník v reči slovenskej. Boj ideálny za práva národa a reči slovenskej je tak blízky boju za ideály cnosti, nie div, že jeden zdroj kŕmi silu oboch bojov, sila, ktorá pestuje v človekovi očistené

zmýšľanie, nepodlmannú vôľu, mužskú rozvážnosť, spojenú s neústupnosťou.

A keď som hľadal teraz už, ktoré to rozjímanie má byť prvé preložené do slovenčiny, nemohol som iné vyvolať, ako klasické rozjímanie P. Mikuláša Avanciniho, ktoré dielo si zaslúži, aby prvé bolo slovenčinou oslávené.

Mikuláš Avancini narodil sa v roku 1612 v Tirolsku, v diecéze Trientskej. Pätnásť rokov mal už, keď v Štýrskom

P. Avancini veľké meno si vydobyl tak vo vnútornom živote Spoločnosti, ako i pred zovňajším svetom. Skvelé jeho osobné vlastnosti, ako: mimoriadna nábožnosť a vynikajúca nežnosť, získali mu veľkú autoritu pred spolubratmi, bohatá však činnosť oslávila meno jeho pred svetom.

Bol nadmieru plodným spisovateľom na poli bohosloveckom, dejinnom, rétorickom a poetickom. Medzi plodmi bo-

Najvyššej Trojice, držia sa rozjímania tiež tesne sviatočnej doby; a keď je oktáva Božieho Tela prevelebanej Sviatosti Oltárnej a osem nasledujúcich dní vlastnostiam Božím venované, od štvrtej až po poslednú nedeľu po Svätom Duchu tvoria látku rozjímania: verejný život Ježiša, zázraky a podobenstvá Jeho. Celé je rozjímaním o poslednom súde pádne zakončené.

Pri tomto vecnom rozdelení sú jed-

odstrašujú od samého rozjímania životu kňazskému tak prepotrebného. Za niekoľko minút môže si kňaz rozjímanie jedného dňa prečítať a tak sa na rozjímanie pripraviť, pritom ale dostal látku bohatú na myšlienky, bez ktorých Avanciniho meditácie s prázdnyimi len slovami neuprčajú. A že kňazstvo v rozjímaní týchto nielen pre svoj duševný život prvotriedny pokrm nájde lež i mohutnú podporu v prípravách svojich na kázne, presvedčí sa každý, ktorý ich okúsi.

Zvláštnu službu ale – dúfam – bude konať dielo toto v domoch rehoľníckych a v seminároch. V seminároch a v noviciátoch bude to veľkou úľavou tak pre dpp. spirituálov, ako i pre chovancov samých, jestli každý bude môcť mať v ruke rozjímanie a na tom základe sledovať obsiřejší výklad látky rozjímania, pričom sa nielen obľahčí práca pamäte, lež zo dňa na deň budú sa môcť pozorovať spôsoby, ako sa treba vhlbit' do jednotlivých slov, ako treba nájsť tú perlu v tom mori písmen, ktorá človeka nasýti a obodrí.

Preklad prevedený bol s použitím inorečových prekladov, zvlášť nemeckého z roku 1877, z pera J. Eckera, dľa ktorého bola i tomto do tohto prekladu vsunutá úvodná „krátka náuka o rozjímaní“ od P. J. Buysa, kňaza Spoločnosti Ježišovej († 1611) a celý preklad bol na dva zväzky rozdelený.

Nech teda zaháji Avancini svoju cestu i po našom milom Slovensku a nech zaklope na dvere mnohých srdc v tichom a skrúšenom zahľbení ducha do učenia a životného príkladu Pána nášho Ježiša Krista. Prajem starému Avancinimu takého prijatia na Slovensku, akého sa mu ušlo po iných krajinách, a dušiam Boha milujúcim, aby našli v ňom mnoho radosti, mnoho povzbudenia k dobrému, k väčšej sláve Božej a k spásu duší nesmrteľných!

Prekladateľ.

V Trenčíne v štátnej väznici

na sviatok

Nanebovzatia Panny Márie 1923

Predslov Jozefa Tisu k prekladu práce M. Avanciniho Život a učenie Ježiša Krista

Hradci v roku 1627 vstúpil do noviciátu Spoločnosti Ježišovej. Tu sa zaslúžil sľubom služby Pánovej, tu konal svoje prvé štúdiá, po ktorých sa tamtiež venoval rétorike a filozofii, potom vo Viedni za štyri roky venoval sa morálke a za šesť rokov ochotníckej filozofii. Nadaný jezuita čoskoro nastúpil cestu významnú a zodpovednú. Stal sa rektorom kollegia v Passau, vo Viedni a v Štýrskom Hradci, potom provinciálom rakúskej provincie a vizitátorom Čiech a konečne posvätený bol na čelo noviciátu viedenského. Spôsobilosť jeho tak mnohonásobne doteraz dokázaná otvárala mu ďalšiu cestu: menovaný bol asistentom Nemecka, v ktorom postavení sa za čas tak vyznačil, že ťažko onemocnený generál spoločnosti menoval ho na pád svojej smrti generálnym vikárom Spoločnosti. Avšak toho sa už nedožil, lebo šesť dní pred smrťou generála náhle zomrel v 76. veku svojho 6. decembra 1686.

hatej tejto činnosti spisovateľskej dľa všeobecného úsudku svetovej literatúry na prvom mieste stojí jeho, v roku 1665 vydané dielo bohoslovecko-asketické: Vita et doctrina Jesu Christi, čo už i z toho vidieť, že dielo toto tak mnoho vydaní sa dožilo a z latinskej pôvodiny takrečeno do všetkých kultúrnych rečí bolo preložené. Preto sa mi pozdávalo, že dielo preložené už viac razy do nemeckej, francúzskej, španielskej, italskej, flámskej, maďarskej a poľskej reči, nielen si zaslúži, aby bolo preložené i do slovenčiny, ale že oslávi dielo toto našu v tomto ohľade ešte dost' chudobnú slovenskú literatúru.

V diele tomto Avancini v krátkosti preberie celý život a učenie nášho Božského Spasiteľa. V advente tajomstvo vtelenia tvorí stred rozjímaní; od Vianoc až po nedeľu Septuagesima po Veľkú noc predstaví nám pred obličaj umučenie a smrť Jeho. Od Veľkej noci až po sviatok

notlivé body rozjímania šťastne vyvolené, rozjímania samé sú vzdor ich krátkosti hlboko a veľmi praktické, reč je plynná a často klasická, ako hovorí nemecký jeden prekladateľ diela, J. Ecker.

Keďže dielo tak stručnými a svojráznymi vlastnosťami vyniká, neodvážil som sa na obsahu rozjímaní ničoho meniť ani k týmže ničoho z vlastných myšlienok prikladať, čo mi ináč niektorí dobroprajní posudzovatelia úmyslu môjho odporúčali. Chcel som, aby Avancini sám mluvil k srdcu čitateľa, lebo skúsi to čoskoro každý sám na sebe, že Avancini sa tomu výborne rozumie, aby nás často jediným slovom, smelým duchaplným hlboko, až k srdcu dojal tak, že sa práve na ňom dokáže jeho vlastné slovo: Deus paucis verbis multa homini loquitur (J. Ecker).

A práve táto stručnosť je to, čo odporúča dielo toto. Kňazi v duchovnej správe zamestnaní mnohorazy zdĺhavosťou prípravného čítania rozjímania sa

PETER CHORVÁT

Rodičom

Keď otec rúbe svojho syna
jeho duša plače s ním

Nie tak dávno
– akoby to bolo iba včera –
sám bol neposlušný syn
i mámotratná dcéra

A život ide ďalej
rúbe
tesá
kreše
aby sme vedeli

ako je dobre
kým nám niekto vlásky češe
hladká nás po líčkach

ako je pekne
keď v záhrade spieva hrdlička
keď srdce mäkne
pri mame a pri tatovi
tvrdnú dlane

Dieťa má v pláne
celý svet
odletieť na mesiac
alebo na dva
na celý život

Až potom sa vráti
keď už vie
že nemá čo stratiť
len pár ľudí

otca a matku

A na pamiatku
zostane hrob
vd'aka
a možno táto prosba:

Odpusť mi
aj im
naš nebeský tata

Na Veľký piatok 2017

Prosba k priaznivcom Kultúry

Veľmi pekne ďakujeme, že niektorí z vás
reagovali na prosbu redakcie
a podporili vydávanie nášho časopisu Kultúra.
Tieto prostriedky však, žiaľ, nepokrývajú
ani z tretiny výdavky na tlač časopisu.

Prosíme preto, nepoľavujte
v ušľachtilom úsilí,
prispejte na číslo účtu Kultúry
v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK6909000000000170427664

Na základe hodnotenia odbornej poroty v zložení Teodor Križka (predseda), Katarína Džunková a Ján Gallik, umiestnili sa súťažiaci v jednotlivých kategóriách nasledovne:

CENA Jána Harantu:
sr. Anežka Žatková de ND

POÉZIA

- I. miesto: Karolína Kováčová
II. miesto: Gabriela Grznárová
III. miesto: Peter Šipoš, Branislav Valkovič, Emília Filipová, Marek Sopko
Čestné uznanie: Lidka Žáková, sr. Lucia Česáková, OSsR, Mária Krajčová, Richard Senček, Pavol Kall, Ján Vaník, Patrik Májovský, Anna Lažová,

PRÓZA

- I. miesto: Branislav Valkovič
II. miesto: Svetlana Birnsteinová, Jozef Páleník
III. miesto: Zuzana Martišková, Magdaléna Martišková
Čestné uznanie: Jozef Kottra, Dašena Gombíková, Eva Hančáková, Soňa Behúňová, Marta Harajdová, Eva Lofajová, Jana Štrbová, Kristína Kobolková, Natália Marková, Ján Vaník, Mária Ngová

KAROLÍNA KOVÁČOVÁ

STARÝ MUŽ

Rok čo rok ku zemi
je bližšie schúlený
a dýcha stále ťažšie...

A starý plot každým letom
väčšmi podopiera
a jeho ducha podopiera viera
v tichučkom čase pred odletom.

V nohaviciach, v ktorých sa už stráca
pripomína skôr osamelé vtáča,
azda aj preto ich rád kŕmi z dlane.
A každým zrníčkom dá jeden Zdravas Mame.

Ostatné dni sú ako selanky
pokojné, hlboké a jasné. Tak prosto,
ako keď pastier pasie baránky,
modlí sa v ňom dieťa. K Otcovi otcov.

CHVÍLE, KDE SI

Sú chvíle, čo v tme väčšmi
ako iné svietia...
Keď na hrudi mám nežne
pritúlené dieťa.

A nedotkne sa hlbok
žiadna svetská bieda,
keď na hrudi mám blízko,
celkom blízko teba.

Prosím milosť raz prejsť
po vlastných črepoch bosá
k Životu. Byť klas plný
na dobrej dlani Otca.

DEŇ SA ZATAJIL

Rozprestrel po nebi
vlasy rozvlnené

Jurínova jeseň 2017

Ukážky z ocenených súťažných prác

do medena.
Ako perina ľahučká
po perí sálajú
teplo miznúce
ako všetko, čo sme túžili
zamlčať perami perám.
Nezabudneme to
modrou súmraku,
hoci bledne v nezábudkách.
Ich usušené hlavičky
nás rania ako
všetky ďalšie rána,
ktoré sa nám
už nezataja, keď
nespoznáme sa po perách.

JESENNÁ

Divé husi púšťajú po pierku
a stromy vodám ďalší list.
Nie je na ňom napísané nič,
čo by chceli čítať vodnosmutné oči
hoci, kto(ak nie voda) vie o belasých cestách
a ešte belasejších krokoch v nich?
August už dávno okúpil sa v povodni
stôp, čo sa milovali na rázcestiach
a cez vzťah plný tlkotu prevlieka jeseň hmlu.
Vody unášajú listy – otláčky tvojej dlane,
už iba takto položíš si svoje na ne.
Belasé cestičky, žilky blízkych rúk
(ako struk zopli ma vtedy
a vo mne všetko zatúlané)
mi pod bruškami prstov pieseň zahrajú...
V belasých tónoch pavúk našiel niť a kamsi ťahá ju.
A ako divé husi púšťajú po pierku,
tak ja ťa púšťam cestám.

SR. ANEŽKA ALŽBETA ŽATKOVÁ

KDE RASTIE DIVOČINA...

Spomedzi múrov utekám
už oddávna a od mladosti,
do medzí,
kde rastie divočina...
Ako obuvník z Pyšnej princeznej
skáčem jasotom do výšky neba
a spievam chvály,
že moje srdce pohladila zeleň
ľudskou rukou nedotknutá
Čas už nič neznamená,
len čire bytie
opojené krásou...
a tichým šepotom žasnutia,
údivu bez slov...
A realita?
Kruté prebudenie!

BRANISLAV VALKOVIČ

ZA ŽIVOT

Pod srdcom si nechaj
vyrásť nového človeka.
Od maličkého semienka
až po ten prvý plač.
Neviditeľný kvas ovládol cestu.

Pred týmto sa, človeče, pokloň.
Bol si pri tom, keď hviezdy toto snivali?

Dnes je ale doba pokroková...

Z pergamenov skrčených
i z kanálov bez vóní
zvest' sa šíri celkom iná:
že toto byť už nemusí.
Pred gilotíny je deportovaná rodina.
Hluk z oltárov dneška učí,
aby si si užil, užila.
Nemysli na zajtrajšky. Bud' ako Casanova!
Carpe diem! Deň čo deň.
Až kým dušu nezatiahne smilný diadém.
Táto potopa zmetie svojich verných.
Íst' proti prúdu sa vraj nepodari.
Rodiny už postavili pred gilotíny.
Životný priestor – škola pravej lásky,
nehodí sa, nie je v móde.
Láska môže existovať len ako ospievaná,
ako fraška na chvíľu a potom... sa popravila.
Pravzor z neba prosím nehľadať!
Murári už budujú nového človeka.
Zabudli na cement, ktorý sa nedá vyrobiť.
Jestvuje bez nás a nad nami.
A to nikto nikdy nezmení.
Vráť sa ku nám Láska z neba.
Vybuduj si príbytok v nás...
Dávame ti svoje áno, svoje fiat...

VIANOCE

Na izbu sneží sivé perie
z rozpáraného vankúša.
Tuším ... Len zatiaľ presne neviem ...
Ladovým dychom pokúšaš
nehu, zostala zimomravá.
Odišla v mojom kabáte.
Možno mi povieš:
To sa stáva ...
Tak teda,
na čo čakáte,
slová, čo boli povedané?
Neboj sa,
nepoviem to mame,
iba si čmáram po snehu
odkazy ako naposledy
a uvarím čaj z listov mäty.
Jej vôňu pošlem po nehu.

PETER ŠIPOŠ

SPIRITUÁLNE RETRO

pribili slovo – snali prameň
do plátina s presiaknutím pleti
jeho krv a voskové ámen
nepredaj lebo sviati

cez odvalenú skalú
ak nepochopia sklamú

nad hrobom svetlo vodu dieťa
čo až tam privedie ťa

DO PIATKA

trojdielna prisaha
zbabelosť láska kat

rovnako prisahá
a zaprie tretikrát

ZEM A VODA

pásiky svetla majú sólo
na koži drnčia ako na strunách

dvihaš ma uvážlivo pritulná
v enkláve s harmonickým pólom

snívaj sa za dvoch keď sa prikladám
na pásik živej k tvojim záhradám

PLAČ V DOSPELOM

1

chcem sa len skryť
ako prach v zvone
a potom striasť
do mäkkej srsti zvuku

priehľadnosť
čo sa tak smutne vyzlieka
na teba a na mňa

pozeráme predsa tým istým
jazykom ktorý je
celým tvoj
plod

2

zatiaľ čo tlčie
do rebier
podchladenej posteli
prezradí ma
rozstrapatenosť v zraku
žilky po teba-obliehaní

nezaprú
sen pre nechápanie
roj duchmi

aj nepotlesk
keď sa zebra dopasie
na mojej samote
znova niečím pribudneš

VITA

až raz nezavyjem
nezablúdím neskočím a neulovím
pritúl si ma ako vlka

nečakane – z prachu pod obzorom
vyslobod' ma spytovaním
ako prvé slovo

**EMÍLIA FILIPOVÁ
NÁLADOVÁ**

Keď nevieš o čom
písať,
napíšeš pravdy
z prapodstaty
bytia,
lebo píšeš
srdcom -
pero iba
poslúcha.

Keď nie si -
hoci si
a ani sa už
nehľadáš
zabudneš sa
medzi kríkmí
a chceš len jedno -
zostať v nich
natrvalo

MAREK SOPKO

GRATIA ALBA

Biely je čas, čo sa vracia do kyvadla
a krása, čo sa iba duchom tuší.
Do bielej ma vnára nenápadná
pieseň vtáčať od moruší.

Bielou značí Pán Boh krížne cesty,
vibrujúce uboleným bielym tichom.
Do bielej sa každá farba zmestí.
Biely je svet detí pred nádychom.

Bielym kľúčom páči noty spevák.
V bielych riadkoch sadí prvé „amen“
Krása nie je prázdna, a je biela,
a má na tisíce bielych zámen.

Hľadám túto krásu bezprestania.
A teším sa ako hladný oslík na nedeľu.
Som však ako boháč bez imania.
Nie som totiž schopný vidieť bielu.

JOZEF KOTTRA ST.

PÚTNICKÁ CESTA

Prebúdzajúce slniečko sme strelili vo vinohradoch za mestom. S prižmúreným očkom sa vytiahlo spoza Štiavnických vrchov, vystrelilo jeden pokrčený lúč rovno ku nám a veľkým živnutím nás privítalo. V tej chvíli som si odfotoval nositeľa kríža na prvej pozícii nášho trojčlenného pelotónu a poprosil o radosť a pohodu tejto ceste.

Kam smerovali naše pútnické kroky? Nuž predsa ako každý rok, tak i teraz, za synom Jankom Rajmundom. Františkánom vo Filakove a za našou Nebeskou

Matkou, ktorú si jej Syn práve na tento sviatok zobral rovno ku sebe, hore do neba. Poprosiť, utiekať sa, poďakovať...

A prečo nás to ešte aj teraz, v dôchodku a starom veku takto bavi?

– Jednoducho, - ideme za Kristom a to nám stačí.

Že sa dá i ľahšie, vlakom, či autom? To hej, ale my ideme svedčiť. Rozumieš? My chceme svedčiť! Pozri sa na ten náš dvojmetrový kríž. Ja viem, popri ceste a na križovatkách ich ešte dodnes hojne stojí. Ale tie sa ti časom stali také bežné, všedné. Nevšimaš si ich, nemihneš ani okom po nich! Nie to ešte zastaviť sa pred nimi, po-kloniť a prežehnať. Ale keď tak niekde na ceste stretneš utrmácaných chlapov, ako majú na pleci opretý drevený kríž a idú v tom zahmlenom ráne, či v pálave dňa.

Postrehneš ich v neskorom večeri po cestách i necestách. Vyletiš na aute v serpentínach zákrut a za krajnicu ti uskakujú chlapi s krížom. V kuželi svetla už z diaľky zazrieš hojdajúcu sa postavu v reflexnej veste s krížom na pleci a vľajúcimi stuhami...

Vtedy máš odrazu aj desať otázok naraz. Teraz si už všimneš kríž. Nevieš, čo sa stalo a kam s ním kráčajú. Či niekto zomrel, alebo treba dakoho ratovať. Nevieš, len sa pomaly začneš rozpamätávať a spomínať i na svoje detstvo. Keď si možno aj ty niekedy takto putoval. Mama ťa držala za ruku a keď si nevládal, ňaňo ťa zobrali na plecía, alebo vysadili na voz. Hej, hej, aj ty si za mlada takto putoval. Chlapi vpredu niesli kríž, možno aj nejakú zástavu z kostola. Kantor predspevoval pesničky a vy ste za ním opakovali. Ak to bolo dlhšie putovanie, museli ste niekde nocovať a tak do cieľa potom doraziť. Ale to už bolo dávno. Ty si vtedy ešte len poškuľoval po miništrantoch, neskôr si sa k nim aj pridal. Vyrastal si, mlieko po brade ti prestalo tiecť a za dievkami si pokukával. Prišla vojna, ženba, ešte dajaké tie krstiny a tej roboty bolo stále viac a viac a na kostol i modlitbu už nezostal viac čas...

Hej, hej, aj my sme voľakedy takto putovali, do kostola chodili... Dnes je to iné. Ved' je iná doba. Dnes sa už do kostola akosi nedá. To len hentakí fanatici, čo s tým krížom tuná teraz idú. Tí majú na to čas... Tvoj anjel strážny ti však nedá pokoja a len tak podvedome ti zdvihne ruku a ty si položíš na seba kríž... Po rokoch! Nezabudol si. Prežehnal si sa. A možno večer, skorej, ako padneš do postele, pozrieš na svadobný obraz na stene a krížik pod ním. Ten, na ktorom si prisahal... a kolená sa ti samé lámu a ústa šepkajú Otče náš...

V takej chvíli sú tí pútnici s tým dreveným krížom už d'aleko. Iným ľuďom svedčia, že Boh je živý a nezabudol na túto zem, na toto svoje stvorenie. Možno i cez týchto dvoch chlapov im chce povedať, že je večne živý a milujúci Otec.

A prečo som na začiatku spomenul, že putujeme traja? Asi preto, že ON je ten tretí, lebo je večne živý a stále s nami chodí...

Snímka: Teodor Križka

Kráčal pomaly. Snažil sa nezaťažovať nohu, ale bez paličky to bolo namáhavejšie ako krívanie. Váhal, ktorej verzii vlastnej fyzickej neschopnosti dá voľný priestor. Asi na striedačku. Aj tak je to jedno. Pred touto ženou už nemusí hrať formu.

A hoci ju paradoxne chce práve oboznamovať so samým sebou, akoby po jeho boku kráčala odjakživa. Hoci sa dlhé roky nevideli.

Vtedy, aj teraz. Stále rovnaká. Stále nedosiahnuteľná a prchavo nejasná. Čím viac sa blížili k miestu, kam ju berie, tým viac sa menila na ženu z jeho prenatálneho obdobia. Na sen, vidinu, fatamorgánu, krásku, ktorá mu pomáha prežiť obdobie zvierat.

Po každom kroku mala nutkanie podoprieť ho, ale poznala povahu aj si veľmi živo vedela predstaviť jeho priamy odpor.

Kdesi medzi stromami začínalo práve svitať.

- Raz si mi ukazoval, ako umiera slnko... A pozri, teraz sa práve rodí. - natáčala prvým nespeleným lúčom tvár a on čakal, že detinsky natrčí k nemu aj ruky a pobeží mu rovno v ústrety a jeho tam nechá samého na ceste, ako on vtedy ju... pred rokmi, na školskom výlete.

Pohol sa rýchlo za jaskyňu, predral sa hustým krovím, nešetne jej ho nepridržiak, hoci mala holé nohy. Obratne sa vyštvieral na skalú, čo sa osamotene týčila do priestoru.

Opäť jej ponúkol dľaň a musela ju prijať. Hore by sa sama nedostala.

Na skale bolo málo miesta.

Rozochvelo ju to.

Pocítil tú neistotu. Stal si za ňu, nahol tvár až cez jej rameno a rukou namieril na horizont.

Mala strach, že z toho dostane zvrát. Jeho blízkosť, vôňa, vpredu zápal slnka. To zas bude polepených zaplantaných stránok v dievčenskom denníčku...

- Videl som smrť veľaokrát. Nie je to pekný pohľad, ale toto každodenné umieranie slnka ma neprestáva fascinovať. To množstvo krvi, posledné záchvevy agónie, zrak zakaľujúci sa belmom a šúpaniami temných mrakov a strach. Nekonečný strach. Vidíš ten strach v očiach božského slnka ako nemý výkrik topiaceho sa v močiaroch? - šepkal jej pri uchu.

Nevidela strach. Mala strach.

Všetko okolo v okamihu potemnelo.

- Slnko je mŕtve. Odchádzame. Ráno nás čakajú v pôrodnici. Príde na svet nové slnko. Niečo pre teba, ty romantička. - usmial sa a skôr, ako sa stihla spamätat, zoskočil zo skaly a dolu pod ňou ho nebol vôbec vidno.

Hej, teraz ten strach aj videla. Bol čierny. Mal farbu noci a tmy, tvar malého priestoru na skale a navyše bol problémom, ako sa z nej dostať dolu.

- Tak skoč! Na čo tam čakáš?! Som tu. Možno ťa aj zachytím. - ozýval sa zdola ironický, smiechom podfarbený hlas.

Váhala.

Skočila.

Nezachytil ju.

Vymotávajúc sa z kríkov za zvuku nadávok a achkania s ochkaním, kontrolovali si, či zostali kompletní.

Vtedy ju nezachytil. A teraz má pocit, že je tiež nezachytiteľná. Je úplne jedno, či sa slnko rodí, či umiera. Ona sa zachytiť nedá. Nedala. Nebude dať. Zapadla síce na okamih do jeho života, ale ráno šla ďalej. Znovuzrodila sa pre niekoho iného...

Medzi stromami sa však nerodilo len slnko, ale konečne aj obrysy budov, ktoré už nikdy v živote nechcel vidieť.

Chcel ich nechať prekryté sivým tylom a veriť, že z dieročiek na ňom neunikne svetlu nič. A predsa sa chystá nadvihnúť ho ako závoj. Jediný závoj, ktorý môže dvíhať.

Sťažka povzdychol.

Prešli mlčky až k starej oplieskanej bráne.

- Sľúbil som ti, že začnem od Adama. Toto nie je práve to najromantickejšie miesto pod slnkom... - nadvihol hlavu a nechal sa aj sám trochu pooblizovať jeho stále chladnými lúčikmi, - ...ale bolo pre mňa veľmi dôležité. Tu som ťa stretol prvýkrát. -

Nechápavo sa na neho zadívala

ZUZANA MARTIŠKOVÁ

Rozprávkár, ktorý nikdy nebol

a potom opatrne prstami prešla po poodlupovanej tabuľke, kde sa už sotva dalo prečítať, že ide o ...ústav zdravotnej starostlivosti pre mužských... obyvateľov...sanatórium... liečebňa... písmenká jej zostávali na bruškách prstov.

- Nikdy som tu nebola. -

Iba sa pousmial a zabúchal na bránu.

Nebolo kde klopať, zvonit', ani komu sa ohlasovať. Bránka vrzla a nikto ich nevitál. Ani nevyháňal. Nikaký tajomný vetrik nezafúkal, čo by so seba vlastnou tlakovou vlnou preniesol oboch v priestore a čase späť o viac ako dve desiatky rokov. Teda aspoň jeho. A predsa. Stál tu na neutušenom nádvorí a ona opäť vedľa neho, s pootvorenými ústami a trochu hlúpym výrazom na prekvapenej tvári. Iba jej odev už nebol amorfný a teraz mala aj viac farieb.

- Prečo si ozberáš mňa a nie toto... tu? - zachytila smer jeho pohľadu a poošivala sa.

- Tu niet čo obdivovať. Obávam sa, že objekt je už nefunkčný. Už v čase, keď som tu bol, tak pôsobil neobývateľne. Povedať, že sa za tých skoro dvadsaťpäť rokov nič nezmenilo, ale asi to nevyzní ako lichôtko. Poď, ak bola otvorená bránka, ešte zostáva nádej. - pokynul jej, aby ho nasledovala a pohol sa rýchlym krokom k veľkým dverám ošarpanej budovy.

- Nie je opustený. Pozri, tam sú nejaké... Mnišky? - zachytila ho skôr ako vkročil dnu za lakeť a vytiahla von, lebo vzadu uvidela skupinku žien v sivom.

- Starali sa tu odjakživa o pacientov. Možno zostali. Tam je... tam bola... kaplnka. Nikdy som v nej nebol. - žmúril smerom k tlupe žien v rovnošatách, či nezazrie známu. Všetky vyzerali rovnako.

Skupina rádivých sestier spozorovala návštevu a jedna z nich sa rázne odpojila od skupinky a šla im oproti.

- Sestra Uršuľa, ak sa nemýlim. - zakymácal sa spredu-dozadu.

- Prepáčte, ale sem nepovolani nemajú vstup. Náš rád uprednostňuje ticho a zbožnosť v pokoji rozjímania. Nevolám sa Uršuľa, som sestra Dominika a vy, prosím, opustíte tieto priestory... - spomaľovala svoj prehovor sivožienka a čím dlhšie sa dívala na muža pred sebou, tým viac sa jej tvár prelievala protichodnými pocitmi. - Pane na nebi, mala pravdu! Vizionárka naša... - prežehňala sa, sklopila oči a započala odriekať modlitbu.

Držala sa ho ako kliešť a neodvážila sa vstúpiť ani do dialógu, ani do

tejto situácie. Ukročila o krok jemu za chrbát, ale prsty nechala zacvaknuté v ohybe lakťa.

Trpezlivo čakali.

- Toľké roky! - zašepkala ešte do prežehňávania sasestrička, ale neobzerala si jeho, skôr ženu za jeho chrbtom. - To bude asi ona, však? - usmiala sa na ňu.

Iba jemu bolo zrazu jasné, o čom hovorí.

- Nie. To... bola... ona. - opravil ju smutne a nedokázal skryť sklamanie.

A nedokázal sa v tom momente ani pozrieť na ženu, čo mu masakrovala

kabát aj s lakťom.

- Niečo mi uniklo? - precedila zacvaknutá medzi pery a zatiahla sa ešte viac za neho.

Márne. Sestra sa neodvážila chaporiť sa po chlapovi, nadšená stretnutím, ale ju bez problémov vytiahla spoza obranného valu a úprimne objala.

- Predsa sa dejú! Vďaka

Všemocnému zázraky sa dejú! Hanbím sa, že som dostatočne neverila. Ona to vedela. Ona tomu verila... Moja vina, moja vina... - šemotila a hrubé vlákna habitu lepili sa na mladú ženu, kým si ju nezdvorilo obzerala dotykmi a objatiami.

Asi najvyšší čas ju vyslobodiť.

- Prišiel som vlastne za sestrou Perpetuou, ak dovolíte...- skúsil sestričku vrátiť do reality.

- Je u Pána... - povedala pokojne, akoby mu oznamovala, čo bude na olvrant a v rovnakom móde aj pokračovala. - Akiste mu rozpráva rozprávky a hrozí mi zhora prstom, za moju vierolomnosť. - šemotila stále mniška a už to začínalo byť čudné aj jemu.

- Pochopil som to dobre? Zomrela? To... ma mrzí. -

Sestrička sa však konečne usmiala aj na neho.

- Bola stará, Pán si ju povolal k sebe. - zamyslela sa, či hodí aj modlitbu, ale na chvíľu to asi odloží. - Odpočívaj v pokoji, ukážem vám kde, ale... podte, podte, musíte ísť najskôr so mnou. Niečo tu pre vás mám. Pre vás oboch. Niečo, čo vám tu nechala... - konečne sa odlepila od ženy, lebo jej sa nečakané uctievanie jej minisukne akosi prestávalo páčiť. Neboďaj protialkoholické zmenili na blázninec?!

Pobadal to v jej tvári. Tentokrát jej vrátil stisk na lakti, ale snažil sa byť nežnejší. Asi nevydalo, lebo sa cukla. - Skús sa vcítiť do ich osudov. Ony často nemávajú návštevy na tomto vyhnaniisku. A obzvlášť nie bývalých pacošov...- skúsil slang, ako za starých čias, ale nepochodil ani s ním. Už nebola študentka a on profesor, do ktorého sa zalúbila.

- Dobré holuby sa vracajú... - sparafrázovala mniška akúsi filmovú klasiku, zopála ruky, kým ich pribrdzila pred dverami, aby do nich následne vtiachla a oni do prievanu za ňou.

Nádych trochu boľel. Puch staré chodby držali, ako štít pred nezvanými hosťami. Temné, poodlupované steny sa svojimi do priestoru trčiacimi šúpaniami chránili, aby nikto nekračal tesne pri nich a svetlo sa sem chabo predieralo len opatrne, cez úzke vysokánske

okná, prekonávajúc zatarasy nábytku, kým sa aspoň niekoľkým prieskumníkom podarilo dostať sa na chodbu. Aspoň očkom nakuknúť.

Predupotali okolo desiatok dvier, hoci sa snažili našľapovať ticho. Prázdnota si ich užívala plnými dúškami.

- Sem, tuto, podte. Tu máme knižnicu. Pamätáte sa ešte? Neraz ste sa tu so sestrou Perpetuou, buď jej zem ľahká...- a zasa sa ticho pohružila do modlitby za spásu duše.

Aspoň mali čas obzrieť si stroho zariadenú miestnosť, len s niekoľkými erárnymi skriňami, v ktorých boli asi

knihy. Lebo nikde inde nevideli ani list.

Prešiel po parapete, pohladil dopoly stiahnutú roletu a zažmuril oči von, kde sa týčil len vysokánsky plot bývalého ústavu pooliepaný ťahavým brečtanom.

- Verili by ste, že vás čakala? Celé tie roky sa za vás modlíla a ...čakala vás. Potom sa už len modlíla a vzdychala, "aká škoda, aká škoda..." a my sme jej museli čítať, tajne, aby matka predstavená netušila, vaše rozprávky - nechávala sestra ruky zopäť a štebotala všetečne, akoby ani roky asketického života nedokázali z nej vytiahnuť bezprostrednú zhovorčivosť a veselú povahu. Nedokázali.

- Ty píšeš rozprávky? - ozvala sa konečne kráska.

Sestre trochu zmizol úsmev z pier. - Vy sa pýtate? Neboďaj... vám nerozprával rozprávky? Nikdy? - spýtala sa začudovane, prostoreko.

- Netrápte ju, sestra Dominika. Nečítal... ani pre ňu nepísal... Nebolo treba rozprávok, ona bola rozprávkou a ja som ju bral priveľmi vážne. - otočil sa na ňu, ale očividne sa hnevala. Rýchlo zahováral.

- Vraveli ste čosi o čítaní rozprávok. Sestra Perpetua písala rozprávky? Akých... rozprávok? - podišiel k mniške, čo sa už hrabala v jednej zo skriň.

- Vaše rozprávky predsa! Spísala ich. Všetky. A čakala, že prídete a vydáte knižku roz... prá... vok... - ťahala čosi zospodu aj zozadu police, ale tak nešťastne, že jej to vystrelilo z ruky a zaspalo okolostojacich.

Hárky zažltnutého papiera padali pomaly k zemi.

- To ma mrzí! Všetko som pomiešala! Tak sa o to starala a ja... no pozrite sa... - zohla sa a začala bezhlavo rámovat' vypadané listy späť do rozprávaného obalu s úplne zošuchaným zamatom dosiek.

Pohla sa k sestričke, aby jej pomohla. Aj zo zvedavosti. Očividne starý, stuchnutý papier. Trochu chladný, trochu vlhký. Starý písací stroj. Aká vzácnosť a predsa jej bol blízky.

- Málokto už dnes, v dobe počítačov, používa starý písací stroj. Mój priateľ píše tiež na takomto ničom - podávala sestre hárky, ale tá sa dívala na muža pri okne.

- Ved' ste vraveli, že nepíšete? - Pochopila, aké faux pas spôsobila. - Adam Gold používa na písanie svojich poviedok a románov písací stroj... - priliala oleja do slovného ohňa pri pokuse objasniť situáciu, ale sestrička sa stále smutne dívala na neho.

- Kto tu teraz klame? - pomaly sa

postavila. - Mne nemusíte klamať. Ak píšete, je to vaša vec. Ak vydávate, tiež. Máte na to právo. A máte na to aj talent. Ale nemuseli ste mi klamať. Dala by som vám tie rozprávky aj tak. Hoci ich spísala sestra Perpetua. Patria vám. - natrčila mu dosky, z ktorých trčali rožky ledabolo napchatých papierov.

- Netušila som, že píšeš. Rozprávky. - položila jej navrch pár hárkov aj ona.

- Nepíšem! Nikdy som nepísal! A nikdy písat' ani nebudem! - strčil obranne ruky do vreciek. Jediné, čo ho napadlo, bolo osopiť sa na sestru.

- A smie sa toto vôbec? Čo na to cirkevné doktríny?! Chodil som k sestre ako na spoveď. Rozprával jej o svojich predstavách, snoch, planých víziách. Akým právom si to spisovala? A... a... a ešte aj verejne šírila?! - kričal na ňu.

Zachovala pokoj. Bola k tomu vedená. Skúsila mentorsky.

- Rádové sestry nemôžu spovedať. Neplet'ie si úprimné rozhovory, debaty a dišputy so svätou spoveďou. A nerúhajte sa! Neberte mená tak bohobojných ľudí, ako bola ona, nadarmo. A neklamte. Je to hriech. - ako pekne začala, tak stroho uzavrela rehoľnička.

- On naozaj nikdy nepísal. Teda písal, ale nanajvyš básne. Eúbostné. Dostala som dve...- bonzla ho zapýrená kráska..

- Tak vidíte! Klamstvo je smrteľný hriech! - dvihla mniška pred nim výstražne ukazovák.

- Tak potom som mŕtvy! - odpapuloval jej, ale rozmyslel si to a dodal miernejšie. - Tu som zomrel prvýkrát a znovuzrodil som sa v iného človeka. V človeka, ktorý túžil po inom živote a tak si zmenil aj meno. Nevie, prečo mi sestra Perpetua vymyslela práve toto meno. Možno práve kvôli tým hlúpym rozprávkam, dookola musela počúvať, ako vo dne, v noci vidím svoju imaginárnu Krásku a len ona mi dáva silu to tu všetko prežiť a... Meno rozprávkára?! Vtedy sa mi páčilo a až donedávna ...sa mi páčilo tiež. - vytiahol ruky z vreciek, rozťahal ich všeobjímajúco a nadvihol plecía.

Konečne sa sestra pousmiala.

- Naša Perpetua mala vždy slabosť na debutantov. A čítala všetkých domácich. V tom čase, keď ste sa tu liečili, vyšiel debut aj toho Adama Golda. Tuším sa to volalo Zo života na zámku... Tak nejak. Nemala by som to hovoriť, ale ona bola vášnivá čitateľka a keď zbadala talent aj u vás... možno preto zvolila to isté meno. - zopála zas sestra ruky a váhala, koľko ružencov ju čaká za toľkú opovázlivosť vyvrázdzať cudzie tajomstvá.

Zadával sa na strnulú mladú ženu s chaosom v tvári. Pre ňu tu dnes je. Síce nezinscenoval toto divadielko, ale takto nejak sa jej to chystal ozrejmiť aj sám. Takto to možno vyznie vierohodnejšie a ak zahrá aj svoju naivnosť, možno získa pár bodíkov k dobru. "K čomu?!" Tak finále!

- A ja naivný som si myslel, že je to celkom obyčajné meno. Znelo tak tuctovo, až sa mi páčilo! ... - neveriacky krútil hlavou. Nečakal však epilóg.

- Vraveli ste, že váš priateľ... - natočila sa sestra k žene.

Tá nemala odvahu pritakať, ani dementovať. Predstavila si svojho priateľa, spisovateľa, ktorý ju čaká doma a ...iste práve dopisuje ďalšiu sériu Zo života na zámku.

Sestra sa usmiala.

- Modlíla sa, stále sa modlíla, aby Adam Gold a jeho rozprávková Kráska našli svoje šťastie. Keď som vás tu zazrela, takto spolu, myslala som si, že ju náš Pán vyslyšal a učinil zázrak... -

- Ja... nie... som... Adam Gold! - skríkol na celú izbu.

Ak si položíme túto otázku v súvislosti s udalosťou, ktorá sa na našom území v roku 1944 stala a chceme sa dobrať objektívnej pravdy, a nie iba opakovať klamstvá a polopravdy doteraz tuho obhajované historikmi a politikmi ovplyvnenými bývalým režimom, musíme hľadať odpoveď na samom začiatku.

Aby sme vedeli presne, o čom hovoríme, ujasníme si význam slov. To je disciplína, ktorou sa zaoberá jazykovedný odbor Sémantika. V našich školách sa bežne neučí. Aj preto dnes nielen žiakom robí problém porozumieť čítaný text. S rovnakým problémom sa často stretávame aj v bežnej komunikácii. Diskutéri sa rozprávajú, ale nerozumejú si. Nie je jedno, či povieme zaparkovať, alebo odparkovať, šetriť alebo vyšetovať, osprchovať alebo vysprchovať, prídem tu alebo prídem sem, idem von alebo idem vonku. Musíme konštatovať odklon od spisovného jazyka na všetkých úrovniach komunikácie. Štátnymi médiami počnúc a bežnou praxou končiac. Príčinu pochopíme.

Zistíme najskôr, čo znamená slovo „národ, národný, národná, národné“. Wikipédia doslova hovorí: Národ je historicky vzniknuté spoločenstvo ľudí vytvorené pôsobením rôznych faktorov, ako sú spoločné územie, kultúra, jazyk, hospodárska história, psychika, náboženstvo a podobne a ktoré má spravidla vôľu tieto spoločné faktory brániť či rozvíjať.

Ale môže platiť aj toto: základ národa tvorí rodina - otec, matka, deti. Môžeme ju rozšíriť o pokrvné príbuzenstvo - strýcovia, tety, ich deti, starí a prastarí rodičia. Žijú a hospodária na území pri ktorom nažíva podobná rodina. Vznikajú rodinné zväzky. Komunikujú svojim nárečím. Podobný model existuje aj v okolí a rodinné zväzky sa prelínajú. V ich oblasti vzniká spoločný jazyk - nárečie. Nárečia sa od seba líšia vzrastajúcou vzdialenosťou. Rozdiely nárečí narastajú až tak, že obyvatelia na jednom konci správneho celku nerozumejú reči obyvateľom na druhom konci. Tento problém si osvietení jedinci národa uvedomovali. Vytvorili jednotný, spoločný jazyk kodifikovali ho. V našom prípade to boli väčšinou knazi: Bernolák, Fándly, Holly, Štúr, Hurban, Hodža. Toto je, veľmi zjednodušene povedané, základ národného štátu.

Územia s obyvateľmi vlastnili zväčša šľachtici, ktorí zas podliehali centrálnej správe - panovníkovi. V Európe aj panovníci rešpektovali vyššiu moc - pápeža. Teda obyvateľov Európy spájala cirkev.

Európa bola doposiaľ tvorená národnými štátmi. Zrejmý je aj fakt, že ak niekto chce získať nadvládu nad Európou, musí rozbiť jadro národného štátu - rodinu - a zneuctiť to, čo všetkých Európanov spájalo - cirkev. Tento proces je v pohybe a môžeme ho sledovať všade okolo nás.

Úplne iný princíp uviedlo do života kolonizovanie Ameriky. Pôvodné obyvateľstvo žijúce na národnom princípe a usporiadané do národných celkov, podľahlo genocíde spôsobenej prisťahovalcami z rôznych kútov Európy. Podľa ich sily sa na kolonizovanom území hovorilo po nemecky, anglicky, španielsky či francúzsky. Zakladali sa rôzne samosprávy. Zjednotila ich občianska vojna a americká angličtina. Vytvorili občiansky štát. Z povedaného je zrejmý rozdiel medzi národným a občianskym štátom. Rozdiel je však aj v trvanlivosti. Kým národ si svoj štát váži kvôli tradíciám,

kvôli ceste, ktorú musel prejsť, kým sa mu podarilo vytvoriť vlastný štát, jednoducho povedané - kvôli pamäti národa. V prípade ohrozenia, obyvatelia národného štátu sú schopní dobrovoľne obmedziť svoje nároky a v prípade potreby položiť aj život, oproti tomu obyvateľ štátu stojacom na občianskom princípe sa pokojne presunú do iného štátu. Jeho štát chránia žoldnieri.

Každý národ sa vyznačuje vlastnými charakteristickými prvkami. Kým južné národy sú temperamentné, vznetlivé, komunikatívne, severské sú

pravda, že tesne po vytvorení nového európskeho štátneho útvaru bol na území Slovenska nedostatok štátnych úradníkov aj štátnych zamestnancov. Bolo to spôsobené stopäťdesiatročnou brutálnou snahou Maďarov urobiť zo Slováka Maďara. Táto téma je dostatočne známa. Hanebný výrok maďarského politika o fungovaní škôl ako mlynčeka, kde na jednej strane hodíme Slováka a na druhej strane vypadne Maďar, je tiež známy. To sa prejavilo v štátnej aj regionálnej správe. Na všetkých pozíciách boli Maďari,

nikov bolo 5 439 českých a 67 slovenských, teda necelé 4%. Odchodnejšia situácia nebola ani v iných rezortoch národného hospodárstva. Známa je aj snaha o prispôbení slovenského jazyka českému, prostredníctvom vydania novej, československej gramatiky a pravopisu. Mala platiť iba na Slovensku. Našťastie, bola v zárodku zastavená. Nechceli sme rozbiť štát, no akákoľvek snaha o rovnoprávne postavenie bola vždy zamietnutá.

Situácia sa zhodou viac-menej známych okolností zásadne zmenila

písanú víťazom. Civilné obyvateľstvo nebolo životnými podmienkami nútené a ani nemalo záujem vstupovať do akýchkoľvek bojových akcií.

Nádej, že boje Slovensko obídu sa však čoskoro zmenila na obavy, ako cez naše územie prejde front. Ešte väčšie vytriezvenie nastalo na konci vojny, keď povstanie využila Benešova, teda česká strana spolu s rastúcou mocou komunistov a zrodila sa obnovená Československá republika.

Preto moja otázka znie: prečo táto akcia (SNP) má vo svojom názve

Prečo národné?

mľčanlivé, pokojné, rozvážne. Náš národ je niekde uprostred. To je s polovice štáste a s polovice neštáste. Dokážeme sa pre nejakú ideu zapáliť, vzbĺknúť a pomaly dohorieť. Možno práve tieto vlastnosti nás do dnešných čias zachovali napriek pomerne malému počtu a obrovskej prevahe okolitých národov. Vďaka aj tejto charakteristike sme ako národ prežili nadvládu Avarov, Hunov, Tatárov, Turkov, Maďarov aj Čechov. Zachovali sme si jazyk, pôdu (?) aj národné vlastnosti. Ešte jeden výrazný prvok národného charakteru máme. Nikdy sme nevedli dobyvačnú vojnu, žiaden iný národ sme nevyvražďili, nekolonizovali ani nezotročovali. Netúžili sme po cudzom území.

Ale späť k téme. Vieme, že náš novodobý Slovenský štát vznikol po sklamaní nášho národa v dvadsaťročnom nerovnoprávnom spojení s Čechmi (1918 až 1938). Je

alebo maďarskej myšlienke oddaní slovenskí Janičiari. Preto sme po vzniku nového štátneho útvaru uvítali pomocnú ruku a boli sme vďační českej strane. Nám pomohli a sebe znížili nezamestnanosť. Nemohli sme sa však zmieriť s tým, že tento stav trval aj po dvadsiatich rokoch. Veď Slováci sa vzdelávali a učili. Uplynul dosť dlhý čas na to, aby mohli na svojom území striediť českých „bratov“. Už nešlo o pomoc. Tá sa rozbučala do obrovskej českej nadvlády a história sa začal opakovať.

Pre ilustráciu uvediem iba niekoľko čísel štatistického úradu: V štátnej správe bolo zamestnaných 10 824 pracovníkov z toho Slovákov bolo 123, t. j. 1,13%! V 45. diplomatických zástupeniach pracovalo 791 úradníkov z toho Slovákov bolo 14. V armáde z 20 800 dôstojníkov bolo 830 Slovákov, 139 českých generálov a iba 1 slovenský. V hodnosti vyšších dôsto-

roku 1939. Vznikla nová vláda aj nová štátna správa - Slovenská a treba povedať, že úspešná. Napriek tomu, že bola vojna, nastalo skutočné prebudenie nášho národa. Štát zriadil Vysokú školu technickú, Vysokú školu obchodnú, rozvíjala základné, stredné aj učňovské školstvo. O knižnú kultúru sa usilovalo 18 nakladateľstiev, vychádzalo viac ako 200 časopisov, rozmáhalo sa výtvarné aj hudobné umenie. 1. Slovenská republika, napriek veľkej strate úrodnej pôdy v dôsledku Viedenskej arbitráže, dokázala užiť svoje obyvateľstvo tak, že ako málo ktorý európsky štát nemusela zaviesť listkový potravinový systém. Výrazný rozvoj nastal aj v celom spektre priemyselnej výroby. Okrem civilného obyvateľstva štát živil a zásoboval vlastnú 50 až 150 tisícovú armádu.

Prečo by teda mali Slováci ničiť svoj štát? Takéto tvrdenie môže vysloviť iba človek, ktorý pozná iba históriu

“národné”, keď vieme že:

1. - vlastná vláda sa o občanov starala lepšie ako ktorákoľvek vláda v minulosti.

2. - až do vypuknutia povstania náš národ netrpel.

3. - do povstania sa dobrovoľne zapojilo minimum obyvateľstva aj to poväčšine na základe falošných informácií, alebo osobných záujmov.

4. - očakávaný masový odpor národa sa nedostavil.

5. - výsledkom povstania bol zánik vlastného štátu, podradné postavenie v obnovenom spoločnom štáte, popravy, žaláre a prenasledovanie predstaviteľov štátnej samostatnosti aj účastníkov povstania.

6. - väzba na Nemecko vystriedala neporovnateľne tuhšia a dlhšia väzba na bolševický Sovietsky zväz.

RENÉ PAVLÍK
člen občianskeho združenia
Rastic

